

K přijímačům DKE 38 ještě jednou (Franta Peřina)

Pohled sběratele na předměty oboru svého zájmu je pohledem zvědavého dítěte, které si osahává sběratelský prostor aby se – jakmile objeví něco zajímavého – proměnilo v diskutéra s větší či menší suitou poznatků, argumentů, nebo aspoň domněnek...

V servisní poznámce [1] popisuje kolega M. Beran neobvyklou verzi přijímače DKE. Mimo jiné vyslovuje přesvědčení, že jde zaručeně o tovární výrobek.

Na rozdíl od kolegy Berana se domnívám, že v daném případě mohlo jít nikoliv o konečný produkt **sériové tovární výroby**, tedy běžně továrně vyráběný (a prodáváný) přijímač, ale pravděpodobně o ukázkou vzorné **práce zručného amatéra**, který ze součástek z poválečného výprodeje tento přijímač sestrojil. Aniž bych šmahem zpochybňoval závěry autora v [1], dovoluji si uvést několik skutečností, kterými **podpírám domněnku** svoji.

V dobové odborné literatuře [2; 4; 5; 6; 7 aj.] najdeme řadu informací o různém využití, **přestavbách a doplnění** původních přijímačů DKE anebo k sestavení tohoto přijímače jako **kompletní stavebnice**, které využívaly původních továrně vyrobených dílů ze skladů výrobců nebo distributorů. Tak kupř. v časopise Radioamatér z podzimu 1945 [2] se dočteme, že „...se v Praze ukázaly na trhu **stavebnice DKE** pro baterie...“. O stavebnicích DKE je zmínka také v [7]. Pasáž o stavebnicích DKE v [2] je vyňata z článku v tomtéž čísle Radioamatéra, kde je popsána **amatérská stavba dvoulampovky** s využitím šasi, skříňky a řady originálních součástek pro přijímač DKE. Tento stavební návod osazuje přijímač **dvěma elektronkami RV12P2000**, které jsou na šasi umístěny – podle fotografie i podle zapojovacího plánu – naprosto shodně, jak je uvedeno v SP kol. Berana [1]. **Síťová část** stavebnice je navržena alternativně: buď jako univerzální, se srážecími odpory umožňujícími připojit přijímač na 120 nebo 220V, anebo s autotransformátorem pro síť střídavou a stejná síťová napětí. **Usměrnění** anodového proudu zde není provedeno elektronkou ani selénovým sloupkem (viz [1]), ale je použito dvou paralelně spojených „tužkových“ usměrňovačů typu 053/32, a to jak ve verzi univerzální, tak také střídavé. Tyto usměrňovače se podobají větším odporům, mají průměr 6 mm a délku cca 100 mm. Prameny [2;

3] bohužel neuvádějí výrobce těchto usměrňovačů. Schéma stavebnice viz zde obr. 2.

Fotografie sestaveného přijímače u článku v [2] ukazuje šasi se součástkami (zde obr. 1) ve verzi univerzální, stejně jako připojený stavební a zapojovací plán (zde obr. 3). Na snímku bohužel není možno rozlišit, zda stupnicový knoflík je z bakelitu nebo z kovu a zda jsou na jeho obvodu obvyklé dílky či pouze kol. Beranem uváděné názvy vysílačů. V zapojovacím plánu na obr. 3 je sice nakreslen ladicí knoflík s dílky, ale redakce RA používala obrázek opakovaně jako rematicí beze změny základních prvků! Další snímek z návodu zabírá přijímač zepředu, foto zadní stěny není, tento snímek zde nepřebírám. Cívková souprava je v původním provedení pro DKE, stejně tak také ladicí kondenzátor včetně přepínací vačky SV-DV a kondenzátor zpětnovazební. Stavební návod však uvádí u obou otočných kondenzátorů odlišné kapacity: ladicí 350pF (DKE orig. má 320pF) a zpětnovazební 180pF (DKE orig. má 170pF). Citovaný stavební návod v [2] nabádá k využití původního elektromagnetického reproduktoru, především z důvodů šetrnosti kapsy radioamatérovy. Rovněž ostatní uvedené články na toto téma počítají s využitím původního elektromagnetického reproduktoru, rekonstrukci DKE s využitím dynamiku doporučuje (jen okrajově) pouze návod v [6]: „*Hodnotu takového přístroje velmi zvětší náhrada původního magnetického reproduktoru dobrým elektrodynamickým. Do skříňky DKE se vejde reproduktor o průměru 16 cm, a pokud možno nepoužijeme menšího*“.

Součástí návodu v [2] je z našeho hlediska velmi užitečná pasáž, která podrobně popisuje **opravu systému** a hlavně přesnou **adjustaci kmitací kotvičky** elektromagnetického reproduktoru DKE. Proto text cituji celý beze změny:

„*Původní reproduktor magnetický musíme prohlédnout a někdy i opravit, pokud kotvička nesměřuje přesně do vzduchové mezery mezi pólovými nástavky. Není asi všeobecně známo, že konec kotvičky musí být těsně u nástavků, takže obvykle mezery ani nevidíme, leda proti silnému světlu. Jen tak dosáhneme největší citlivosti. Zkusíme však, zda kotvička nedře o nástavky a zda v mezeře nejsou piliny, které by kazily přednes. Nejsnáze se reproduktor nastaví, uvolníme-li kotvičku, vložíme mezi její konec a nástavky měděnou fólii 0,1 mm a po*

opětovném utažení kotvičky fólii vytáhneme. Jinak nastavování ztěžuje přitažlivost magnetů.“

Ale zpátky k problému, zda autor v [1] popisuje práci šikovného amatéra nebo sériově vyráběný tovární produkt. Je samozřejmé, že stavebnice DKE prodávané po válce (stejně jako jiné stavebnice pro radioamatéry) jsou skládačkami ze součástek, jež **jsou továrními výrobky** sériové produkce, nesou proto nepochybné znaky tovární sériové výroby. Pak může pečlivá práce zručného konstruktéra-amatéra, provedená s použitím prvků tovární výroby, skutečně **imponovat jako produkt** z tovární výrobní linky, zvláště nemáme-li možnost takový přístroj porovnat s dalšími stejné kategorie. A co absence **dlohovlnného rozsahu** v přijímači popsaném kolegou Beranem? Odvážím se vyslovit **domněnku**: V době vzniku popisovaného přijímače již byla vyčerpána zásoba původních ladicích kondenzátorů DKE s přepínací vačkou a kontaktem, zatímco zásoby původních cívkových souprav stále k dispozici byly. Distributor stavebnic pravděpodobně nahradil chybějící původní ladicí kondenzátory s přepínací vačkou kondenzátorem jiným a cívkovou soupravu nadále dodával původní. Sám jsem tuto soupravu koupil v Praze cestou z chmelové brigády ve výprodeji za haléřovou cenu ještě v roce 1959 (!), přiznám se, že jsem sice tehdy nevěděl jak ji použít, ale „cívkárna“ s hřídelkou, držáčkem a odkláněcí cívečkou mne zaujala a třicet haléřů mně za ni nebylo líto vydat...

Oříškem může být **hliníkový kotouček** ladicího knoflíku s nápisy PRAHA I a PRAHA II. Také zde však ve mně hlodá podezření, zda tehdejší Elektra či snad již Domáci potřeby ve snaze vyprázdnit si „do dna“ skladové zásoby zbývajících dílů pro DKE neřešily dočerpání zásob bakelitových kotoučků zadáním soustružnické výroby kotoučků v kovovém provedení s gravírovanými (??) nápisy vysílačů. (Vysoustružení či vylisování pár stovek kusů z kovu bylo tehdy jistě levnější, než výroba lisovací formy pro bakelit, která se vyplatí až pro tisícové série). Pohledem na kteroukoliv jmennou stupnici přijímače domácí výroby z poválečného období pak lehce zjistíme, že jak stanice PRAHA I, tak také PRAHA II byly **vysílače středovlnné**. Nabízí se souvislosti, které si snadno odvodí každý čtenář.

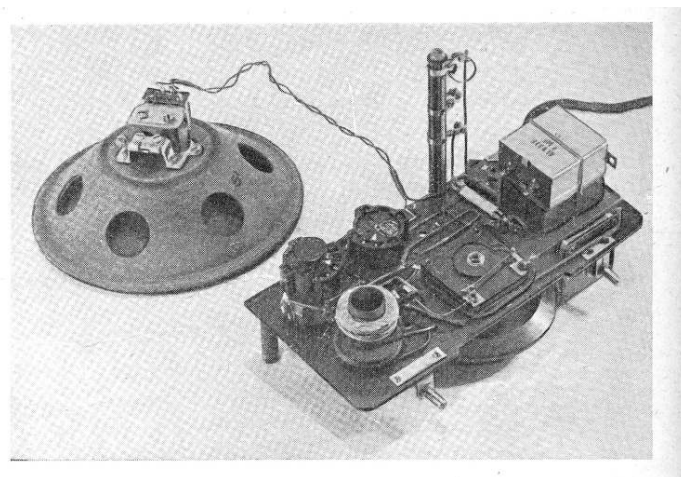
Pokouším se tedy o vysvětlení uvedených skutečností opačným způsobem, než kolega Beran. A to přesto, že jsem jím popisovaný

přijímač neviděl ani na fotografii, natož ve skutečnosti a mám k dispozici pouze citované údaje z časopisu Radioamatér (Elektronik) a věkem blednoucí vzpomínky z raného mládí, kdy jako začínající radioamatéři jsme bohužel přecasto netušili, jaké to skvosty (měřeno našimi dnešními měřítky) nám tehdy procházely rukama a co si s nimi počít...

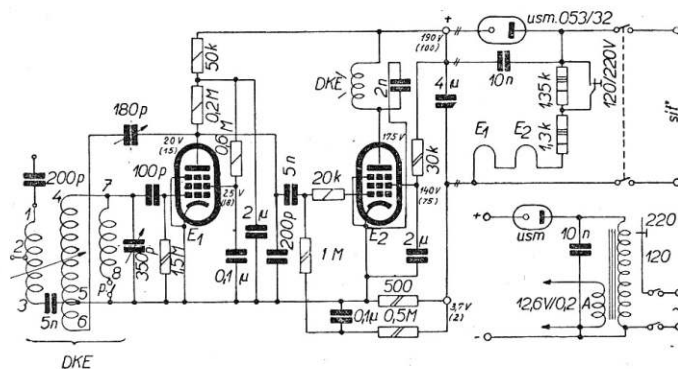
Použitá literatura:

- [1] Beran M.: Ještě k přijímačům DKE; Servisní poznámka č. 3, 1991;
- [2] Kolektiv redakce: Dvoulampovka se spotřebou 5 Wattů; Radioamatér č. 9-12/1945, str. 94;
- [3] Kolektiv redakce: Přístroj na zkoušení izolace; Radioamatér č. 5-6/1945, str. 38;
- [4] Kolektiv redakce: Bateriová dvoulampovka se spotřebou 0,5W; Radioamatér č. 4/1946, str. 92;
- [5] Kolektiv redakce: Krátké vlny do stavebnice DKE; Radioamatér č. 4/1946, str. 93;
- [6] Kolektiv redakce: Přestavba DKE pro elektronky UCH21, UY1N; Elektronik č. 2/1949, str. 38;
- [7] Kolektiv redakce: Původní zapojení dvoulampového přijímače DKE; Radioamatér č. 2/1946, str. 50.

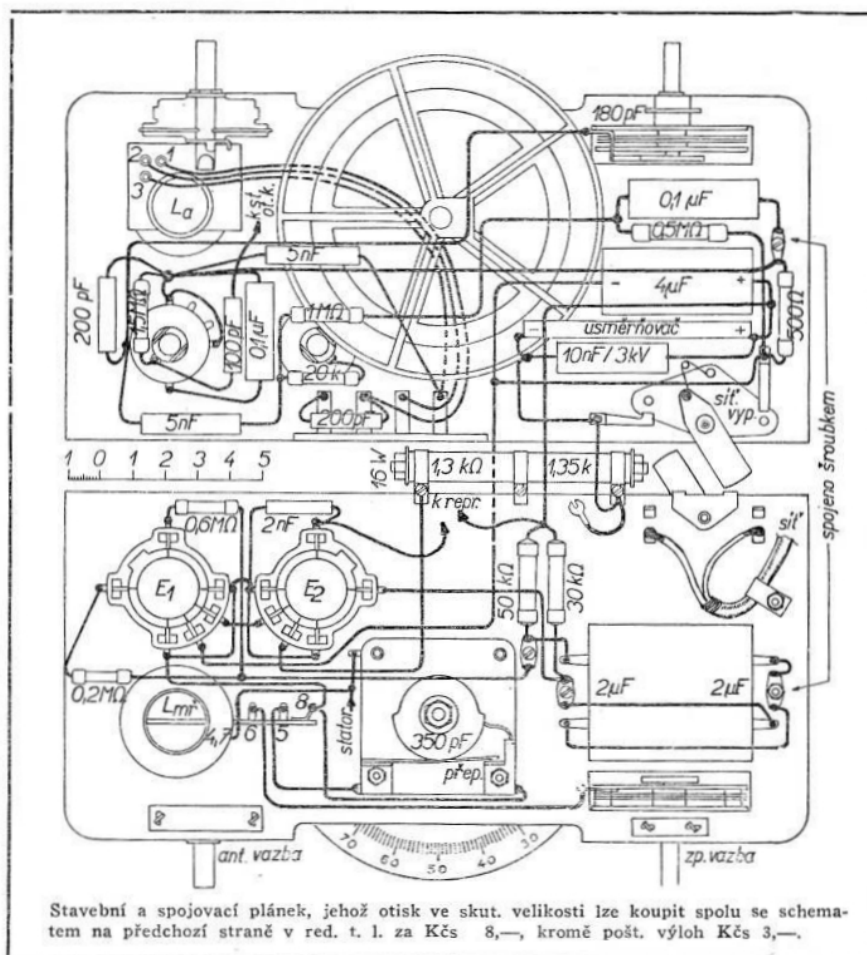
(Zlín, 22. července 2007)



Obr. 1: Fotografie sestaveného přijímače podle návodu v čas. Radioamatér [2]



Obr. 2: Schéma stavebnice DKE z čas. Radioamatér



Obr. 3: Zapojovací plánec téže stavebnice